

(Елзевир, 22.5.2010)

Садашња криза око евра означава крај оног послератног периода у коме се сматрало да током европског уједињавања, кривац – Немачка, треба да спере своју кривицу. Сада, 65 година по завршетку Другог светског рата, у Немачкој, а нарочито међу њеним становништвом, влада мишљење да је коришћење тог осећаја кривице у оквиру европског пројекта најзад завршено. Тиме се не само евро, него и цела идеја европског уједињавања примиче историјској прекретници.

Европску интеграцију су током деценија (што је нарочито чинила Француска) користили као инструмент за економско и политичко обуздавање Западне Немачке и за ограничавање утицаја англосаксонског продирања у Европу. При том је стално коришћење кривице Немачке био мотор за погон машинерије европског уједињавања. Насупрот француској политици моћи, стајало је немачко жаљење и стид.

Са таквом позадином, пре скоро двадесет година родила се европска економска и монетарна Унија, која је касније постала позната под именом “евро”. Тај евро је холандским грађанима био представљен као згодно срдство, али он је, уствари, продукт процеса испољавања политике моћи. Њега је француски председник Франсоа Митеран увалио немачком канцелару Хелмуту Колу у замену за настављање „пријатељства“ Француске после немачког уједињења.

Тај договор, потврђен у Мاستрихтском уговору из 1992, није био крај него почетак хрвања око контроле над [европском] монетом. У тој превасходно француско-немачкој борби, Немце су углавном подржавале северноевропске државе, а Французе оне медитеранске.

Понекад би побеђивао немачки лагер, али најчешће онај француски. И сада, свега осам година пошто су грађани у свом џепу осетили опипљиви доказ европског уједињавања, изгледа да се тај пројект поново насукao. Немци (и Холанђани) тиме нису добили нову верзију дојчмарке, него европску монету која је у најмању руку слична и француском франку, италијанској лири, грчкој драхми, шпанском пезосу и португалском ескуду.

Евро је постао симбол европског јединства које се искилавило подижући претежак терет. Под маском европског идеализма током деценија је вођена битка за превласт, у којој је под теретом раније кривице, Немачка била слабија страна. Тако, и све до данас многи Грци сматрају да је Немачка, због тога што је одгајила Хитлера, дужна да их помаже.

Међутим, немачко становништво – а све више и немачки политичари, више не пристају на донедавно логичну трампу [своје] моралне кривице за политичку, монетарну и економску помоћ другима. На тај начин, у потпуности отпада један важан замајац евра и европском уједињавању.

Немачки министар финансија Волфганг Шојбле је ове недеље изнео план по коме би земље које су се уз помоћ евра сувише галантно задуживале, могле бити озбиљно кажњене – у крајњој линији чак и прекидом њиховог чланства у евра, па можда и искључивањем из ЕУ. У том циљу, немачка Влада жели да се измени и Лисабонски споразум.

Тај споразум, „Европски устав“, ступио је на снагу тек крајем прошле године и сматран је за врхунски лек против свих евро-бољки. Али, сада су се времена променила. Берлин јасно ставља до знања да је прошло време шездесетогодишњег експлоатисања кривице Немачке, и да оне државе које неће да учествују под немачким условима, морају да подносе жртве. Немачка је од краја Другог светског рата била под старатељством, а сада ће земље које не желе да играју игру под немачким условима, потпасти под старатељство Немачке.

Европско уједињавање током последњих двадесет година стајало је све више у знаку илузије о некој врсти федералне паневропске мултикултурне вишенационалне државе, која мора заборавити заједничку историју ратова и диктатура. И тај експеримент се примиче свом крају.

Нова фаза европског уједињавања, која ће вероватно бити више у облику сарадње, мораће да полази од стварности, укључујући историјске линије разграничавања, културу, [различите] фискалне и социјалне политике. Исто тако, морала би да полази и од стварности да националне државе нису прошлост, него да су јаче но што су се

идеалисти уједињавања надали.

Такође, није незамисливо да ће се евро – тај врхунац европског уједињавања – распасти ако, на пример, медитеранске земље не желе да испуне захтеве Немачке (и Холандије). То може имати практичне незгоде по Холандију, али и неке финансијске предности. Један „мини-евро“ – нека врста немачке марке у коме би учествовале и државе као Холандија, Данска и Аустрија, могао би лако постати јака валута – што се показало да евро није.

(Превод са холандског **Василије Клефтакис**)